

בס"ד. ש"פ וארא, מבה"ח שבט ה'תשל"ה*

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא"ל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם¹, ופירש רש"י לא ניכרתי להם במדת אמיתית שלי, ומדייק אדמו"ר מהר"ש במאמרו ד"ה זה², הרי כל שמותיו של הקב"ה הם אמת, ואעפ"כ אומר שדוקא שם הוי' הוא מדת אמיתית. גם צריך להבין לאידך מ"ש רש"י ששם הוי' הוא מדת אמיתית, הרי שם הוי' הוא שם העצם³ שלמעלה ממדידה והגבלה, ואעפ"כ אומר שגם שם הוי' הוא (רק) מדת אמיתית שלי, מדת מלשון מדידה והגבלה. ומבאר בהמאמר⁴, שגם שם הוי' הוא רק הארה ולכן נק' מדה. ובסיום המאמר⁵, דיש בחינה שלמעלה מהגילוי דהוי' עכשיו. ומזה משמע, שהגילוי דהוי' שיהי' לעתיד לבוא הוא למעלה ממדה. ויש לקשר זה עם מ"ש אדמו"ר הזקן⁶ (בעל ההילולא דכ"ד טבת), דהטעם על זה ששם הוי' לא נודעתי להם (להאבות) הוא לפי שלא ניתנה התורה להם, וגילוי שם הוי' הוא ע"י מתן תורה. ועפ"ז יש לומר, דכיון שלע"ל יהי' הגילוי דפנימיות התורה שלמעלה ממדידה⁷, לכן גם הגילוי דהוי' לע"ל יהי' למעלה ממדה.

ב) והנה זה שוארא אל אברהם בא"ל שדי הוא⁸ מה שאמר הקב"ה לאברהם (במצות מילה) אני א"ל שדי התהלך לפני והי' תמים⁹, דהגילוי שהי' לאברהם במצות מילה הי' בודאי גילוי נעלה ביותר, וצריך להבין (כמו שמדייק בהמאמר), הרי שם שדי הי' גם בבריאת העולם, כדאייתא בגמרא¹⁰ מאי דכתיב אני א"ל שדי אני הוא שאמרתי לעולמי די שהי' הרקיע מתמתח והולך עד שגער בו הקב"ה ואמר לו די, ומהו החידוש בזה שאמר הקב"ה לאברהם אני א"ל שדי. ולכאורה הי' אפשר לומר, דבריאת העולם היא בדרך העלם והסתור הבורא מהנברא, וע"י שאמר הקב"ה לאברהם אני א"ל שדי, האיר לו שם זה בגילוי. אבל מלשון הפסוק אני א"ל שדי משמע

* יצא לאור בקונטרס כ"ד טבת — תנש"א, "לקראת כ"ד טבת, יום הסתלקות-הילולא של אדמו"ר הזקן . . . כ"ף טבת, שנת ה'תנש"א".

(1) ריש פרשתנו.

(2) דשנת תר"ל — נדפס בסה"מ תר"ל ע' סא ואילך.

(3) כס"מ לרמב"ם הלי' ע"ז פ"ב ה"ז. פרדס שער יט (שער שם בן ד'). מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פכ"ח.

(4) ס"ע סו.

(5) ע' סז. וראה תו"א שמות נ, סע"ד ואילך, ובארוכה — בסה"מ עטר"ת ע' עה, שהגילוי דהוי' לע"ל יהי' למעלה יותר מהגילוי דהוי' במ"ת.

(6) בתו"א שם מט, ד.

(7) ראה סה"מ ה'תש"ה ע' 193, שנגלה דתורה יש לה מדה (אלא שהמדה שלה היא ארוכה מארץ) ופנימיות התורה היא למעלה ממדידה.

(8) כמפורש בפרש"י סנהדרין קיא, א ד"ה א"ל שדי.

(9) לך לך יז, א.

(10) חגיגה יב, א. וראה גם ב"ר פ"ה, ח. פמ"ו, ג.

שבאמירה זו גילה לו הקב"ה ענין חדש שלפני זה לא הי' בעולם. ומזה מוכח, שהגילוי דשם שדי שהי' לאברהם הוא נעלה יותר מזה שאמרתי לעולמי די (כדלקמן סעיף ג').

ועוד ראי' על זה¹¹, דאיתא בגמרא¹² בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו, וברמב"ם¹³ איתא בן ארבעים שנה הכיר את בוראו, ועוד דיעה (במדרש¹⁴) שבן מ"ח שנה הכיר את בוראו, ומבואר במק"א¹⁵ שאין זה פלוגתא במציאות, כי כמה וכמה דרגות בזה. ועפ"ז, באם נאמר שבאמירת הקב"ה לאברהם אני א-ל שדי נתגלה לו רק האלקות שבהבריהא (שאמרתי לעולמי די), צריך לומר, דזה שאמר הקב"ה לאברהם (בהיותו בן צ"ט שנה) אני א-ל שדי, אף שכו"כ שנים לפני"ז הכיר את בוראו, הוא, שמקודם הכיר את בוראו ע"פ הכרח השכל וכו', ואין זה דומה להידיעה וההכרה ע"י שמגלים מלמעלה¹⁶. אבל מזה שאמר לו הקב"ה אני א-ל שדי (בלשון חידוש) משמע שבאמירה זו גילה לו הקב"ה ענין חדש שלא ידע מקודם.

ג) והענין הוא, כמבואר בהדרושים¹⁷, דבשם שדי שני פירושים. שאמרתי לעולמי די, ושדי באלקותי לכל ברי'¹⁸. והחילוק בין שני הפירושים (הענינים) הוא, הן בפירוש תיבת "די" והן בהענין שתיבת "די" מדברת עליו. להפירוש ששם שדי הוא שאמרתי לעולמי די, תיבת די מדברת להעולם (שאמרתי לעולמי די), ופירוש די הוא הגבלה, שהעולם יהי' בהגבלה ולא יהי' נמתח והולך. ולהפירוש ששם שדי הוא שדי באלקותי לכל ברי', תיבת די מדברת לאלקות (שדי באלקותי לכל ברי'), ופירוש די הוא ריבוי גדול ביותר שהוא די ומספיק לכל ברי'. וע"ד די מחסורו אשר יחסר לו¹⁹, ריבוי גדול שממלא כל מחסורו, אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו²⁰. [והגם שגם די מחסורו הוא בהגבלה, די מחסורו ואי אתה מצווה עליו לעשורו²⁰, ההדגשה בדי מחסורו היא לא על ההגבלה אלא על הריבוי שממלא כל מחסורו]. וזהו החידוש בוארא אל האבות²¹ בא-ל שדי, מתחיל מאברהם שנאמר לו אני א-ל שדי, לגבי שם שדי שהי' בהבריהא, דשם שדי שהי' בבריהא העולם הוא על שם שאמרתי לעולמי די, ושם שדי שנתגלה לאברהם [וכן ליצחק וליעקב] הוא על שם שדי באלקותי לכל ברי'.

11) בהבא לקמן, ראה (עד"ז) ד"ה וארא עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' קפח).

12) נדרים לב, סע"א. ב"ר פ"ל, ח. וש"נ.

13) הל' ע"ז פ"א ה"ג.

14) ב"ר שם.

15) ראה אוה"ת תצא ע' תתקלח. לקו"ש ח"כ ע' 19 ואילך.

16) כ"ה בסה"מ עטר"ת שם. וצע"ק מב"ר רפל"ט: הציץ עליו בעל הבירה, שזה הי' כו"כ שנים לפני"ז.

17) ד"ה הנ"ל תר"ל (ע' סב). עטר"ת (ע' קפח ואילך). תרפ"ד (ע' קצ ואילך). המשך תער"ב ח"א פקמ"א

ואילך.

18) ב"ר פמ"ו, ג. פרש"י עה"פ לך שם.

19) פ' ראה טו, ח.

20) כתובות סז, ב. פרש"י עה"פ.

21) פרש"י ריש פרשתנו.

ד) **והנה** גם הגילוי דא-ל שדי שנתגלה להאבות, על שם שדי באלקותי לכל ברי', הוא למטה מהגילוי דשם הוי', וארא אל האבות בא-ל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם. ומבואר בהדרושים¹⁷, שבהגילוי דשם שדי על שם שדי באלקותי לכל ברי' נכלל גם ענין הנסים. דכיון שענין די באלקותי לכל ברי' הוא ע"ד די מחסורו שפירושו הוא כל מה שיחסר לו, הרי מובן, שגם כשהבריות (כל ברי') יצטרכו לנס, די בהאלקות דשם שדי למלאות להם גם חסרון זה. אלא שהנסים הנמשכים משם שדי הם נסים המלוכשים בטבע, והנסים שלמעלה מהטבע, המשכתם הוא משם הוי'.

וצריך להבין, דלכאורה, זה שהבריות צריכים לנס הוא (לא רק בכדי להושיע להם בעת צרתם וכיו"ב אלא גם) בכדי שיהי' גילוי אלקות בעולם, וכיון שבנסים המלוכשים בטבע יש מקום לטעות שהם טבע, ועיקר הענין דגילוי אלקות הוא בנסים שלמעלה מהטבע, הרי בדי מחסורו נכללים (לכאורה) גם הנסים שלמעלה מהטבע, ואעפ"כ, המשכת הנסים שלמעלה מהטבע היא דוקא ע"י גילוי שם הוי'.

ה) **ויובן** זה בהקדים, שג' ענינים הנ"ל — שם שדי על שם שאמרתי לעולמי די, שם שדי על שם שדי באלקותי לכל ברי', ושם הוי' — הם בכלים, באור השייך לכלים, ובאור שלמעלה משייכות לכלים. והענין הוא, דזה שהתהוות העולם היא במדה וגבול (שאמרתי לעולמי די) הוא לפי שהתהוות היא ע"י הכלים. דהתהוות עצמה (הבריאה מאין ליש) היא מהאור [דהגם שהתהוות היא בכח העצמות, שהוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין, מ"מ, כיון שהאור הוא כעין המאור, לכן גם האור יש בו כח ההתהוות²²], אלא שהתהוות כמו שהיא מצד האור היא בבחי' בלי גבול, ובכדי שהתהוות תהי' במדה וגבול הוא ע"י התלבשות האור בכלים²³. וזהו ששם שדי שאמרתי לעולמי די הוא בכלים, כי ענין ההגבלה שבעולם הוא ע"י הכלים שמגבילים את (התפשטות) האור. וענין שם שדי על שם שדי באלקותי לכל ברי' הוא בהאור, שהתפשטות והגילוי דאלקות, ענין האור, הוא די ומספיק לכל ברי'.

ויש לומר, שהכוונה בכל ברי' היא, הן לנבראים הכי נעלים, שהתפשטות והגילוי דאלקות מספיקה וממלאה גם את מחסורם של נבראים הכי עליונים, והן לנבראים הכי תחתונים, כולל אלו שאין בהם שום מעלה והם רק בריות בעלמא²⁴, שהתפשטות והגילוי נמשכת גם בהם. ויש לומר, דמהלשון שדי באלקותי לכל ברי', משמע שעיקר ההדגשה בדי באלקותי לכל ברי' היא שהוא די גם לנבראים הכי פחותים שהם בריות בעלמא. ויש לומר הביאור בזה, דזה שהוא די באלקותו גם לנבראים הכי נעלים, אין זה חידוש ועילוי כ"כ. דכיון שגם הנבראים הכי עליונים הם מוגבלים, הרי גם הגילוי שהוא די ומספיק להנבראים הכי נעלים, הוא גילוי מוגבל. ועיקר החידוש

22) אגה"ק ס"כ (קל, סע"א ואילך). וראה סה"מ תרנ"ו ע' רנו. תשי"א ע' 39. ובכ"מ.

23) ראה אגה"ק שם (קל, ריש ע"ב) "וכדי שיהי' . . הנברא . . בעל גבול ומדה, נתלבש אור א"ס בכלים".

24) ראה תניא פל"ב.

והעילוי הוא שהוא די באלקותו גם להנבראים הכי תחתונים, דזה שהאור (ההתפשטות והגילוי דאלקות) נמשך גם בנבראים הכי תחתונים שאין תחתון למטה מהם, מורה שהוא אין סוף ובלי גבול, שלכן הוא נמשך למטה מטה עד אין תכלית.

ויש לומר, דזהו מ"ש בהמאמר (הובא לעיל סעיף ב) שהגילוי דשם שדי שהי' לאברהם הוא גילוי חדש שלא הי' לפניו גם בהעלם²⁵, כי בריאת העולם במדה וגבול היא ע"י שהאור נתלבש בכלים שמגבילים את התפשטות האור, וזה שדי באלקותי לכל ברי' (שההתפשטות שלו היא בלי גבול) הוא ע"י גילוי אור הבל"ג שלמעלה מהתלבשות בכלים.

והנה מזה ששני הענינים — שאמרתי לעולמי די ושדי באלקותי לכל ברי' — הם באותו השם (שדי), מוכן²⁶, שהם שייכים זל"ז. כי זה שענין די באלקותי לכל ברי' הוא ע"י גילוי אור הבל"ג שלמעלה מהתלבשות בכלים, הוא [לא שמתגלה האור עצמו כמו שהוא במקומו, למעלה מכלים, כי אז היתה מתבטלת המדידה וההגבלה דהעולם, אלא], דהגם שהאור נתלבש בכלים, שע"י נעשה הגבלה בהתפשטות שלו בנוגע לההתהוות, שאמרתי לעולמי די, אעפ"כ, בנוגע לגילוי אלקות, תהי' ההתפשטות שלו בלי גבול (כמו שהוא מצד עצמו, למעלה מהתלבשות בכלים), די באלקותי לכל ברי'.

ולוהוסיף, דזה שגילוי האור שלמעלה מהכלים הוא באופן שהגילוי דהאור המתלבש הוא די לכל ברי', הוא, לפי שגם האור עצמו שלמעלה מהכלים (דשם שדי) הוא אור השייך לעולמות, שדי באלקותי לכל ברי'. וכמבואר בהדרושים²⁷, דשם שדי על שם שדי באלקותי לכל ברי' הוא במקור ההשתלשלות, דבענין הספירות הוא חיצוניות הכתר שהוא שרש הנאצלים, ובאוא"ס שלפני הצמצום הוא האור ששיער בעצמו להאיר במדה וגבול. ולכן, לאחרי שנמשכה ממנו הארה שהיא מקור ממש להוות את הנבראים (אור המתלבש בכלים), גילוי אור זה (שלמעלה מהשתלשלות אבל שייך להשתלשלות) אינו שולל את ההארה אלא אדרבה, הוא מאיר בה [ועל ידה — בהנבראים שנתהוו ממנה] ופועל בה עילוי.

וזזהו החילוק בין שם שדי ושם הוי', דשם שדי שייך לעולמות כנ"ל, ושם הוי' הוא למעלה משייכות לעולמות. וכמארז"ל²⁸ עד שלא נברא העולם הי' הוא ושמנו בלבד, דזה ששמו [שם הוי'²⁹] הי' עד שלא נברא העולם הוא לפי שהוא למעלה

25 וראה המשך תער"ב שם פקמ"ב (ע' רעו), שההמשכה שע"י עבודת האבות נעלית יותר גם מההמשכה שהיתה בתחלת הבריאה קודם חטא עה"ד. ואעפ"כ היא נכללת בהגילוי דא"ל שדי שלמטה מהוי'.

26 ובמכ"ש מזה שכל הפירושים שבאותו הפסוק שייכים זה לזה, כידוע הראי' לזה מ"שעטנו" (גדה סא, ב) — ראה לקו"ש ח"ג ע' 782.

27 המשך תער"ב שם פקמ"ב (ע' ערה"ו). פקמ"ד (ע' רעט).

28 פרקי דר"א פ"ג.

29 כ"ה בסה"מ תר"ל ע' סז. וראה פרדס ומו"נ שבהערה 3. סה"מ תרמ"ג ע' פא. תרנ"ד ע' רצט ואילך. תרנ"ו ע' שסג ואילך. ובכ"מ.

משייכות לעולמות. ולכן, גם לאחרי שנברא העולם, כשמאיר בעולם גילוי שם הוי', אופן הגילוי שלו הוא (לא לפי אופן העולם, אלא) שהאור עצמו הוא מתגלה. ועפ"ז יש לבאר הטעם על זה שהנסים הנמשכים משם שדי הם מלובשים בטבע והנסים הנמשכים משם הוי' הם למעלה מהטבע (כנ"ל סעיף ד), כי האור השייך לעולמות, אופן הגילוי שלו הוא שהוא מאיר ופועל בההארה שנעשית מקור להוות הנבראים, ולכן הנסים הנמשכים משם שדי על שם שדי באלקותי לכל ברי' הם מלובשים בטבע. והאור שלמעלה משייכות לעולמות (הוי'), אופן הגילוי שלו הוא שמתגלה האור עצמו. ולכן הנסים הנמשכים משם הוי' הם למעלה מהטבע.

ועפ"ז יש לבאר הטעם על זה שהגילוי אלקות שעל ידי הנסים שלמעלה מהטבע הוא למעלה מדי מחסורו (ראה לעיל סעיף ד), כי באור השייך לעולמות שייך לומר דכאשר האור אינו מאיר בהעולם, העולם הוא חסר, וכשמאיר בגילוי נעשה מילוי החסרון. אבל זה שאינו מאיר בעולם האור שלמעלה משייכות לעולמות, אין זה חסרון בהעולם מכיון שאור זה אינו שייך אליו [והמשכת אור זה הוא לא מילוי החסרון אלא עשירות]. וכיון שהנסים שלמעלה מהטבע נמשכים מהאור שלמעלה משייכות לעולמות, לכן, הגילוי דנסים אלו הוא לא מילוי חסרון אלא עשירות.

ח) וממשיך בהמאמר, דע"פ הנ"ל שהגילוי דא"ל שדי להאבות הוא למעלה משם שדי שהי' בהבריאה, דשם שדי שהי' בהבריאה הוא על שם שאמרתי לעולמי די ושם שדי שנתגלה להאבות הוא על שם שדי באלקותי לכל ברי', דמשם זה נמשכים נסים מלמעלה מהטבע (אלא שהם מלובשים בטבע), צריך להבין עוד יותר הדיוק (שבתחילת המאמר) שדוקא שם הוי' הוא מדת אמיתית, איך שייך לומר שהאור שלמעלה מעולמות (ורק שייך לעולמות) אינו אמת ח"ו.

ומבאר זה בהקדים דבהשראת השכינה בבית המקדש, שהי' במקום גשמי, ישנם ב' דיעות³⁰. דעת הרמב"ם³¹ [וכ"ה דעת הרס"ג³², הרד"ק³³ ועוד, כמובא בהמאמר], דכיון שהקב"ה אינו בגדר מקום לכן אין שייך לומר שהשראת השכינה היתה במקום המקדש עצמו (באופן דהתלבשות), כי אם, שמקום המקדש הוא מוכשר שיהי' על ידו גילוי אלקות לישראל שבאו לשם. וע"ד כתיבת שכל ע"י אצבעות היד, שהיד היא רק אמצעי שעל ידה נמשך השכל (בדרך מעביר), אף שהיד עצמה אינה משגת השכל. ודעת הרמב"ם³⁴ היא שהשראת השכינה בבית המקדש היתה באופן דהתלבשות, שהגילוי הי' בהמקדש עצמו. וע"ד משכן השכל במוח, שהשכל הוא

30) בענין ב' הדיעות באופן השראת השכינה בביהמ"ק — ראה עבודת הקודש ח"ג פנ"ה [וראה גם כוזרי מאמר ב' ס"ח, ס"י וסי"ד. עיקרים מאמר ב' פי"ז. ועוד]. ובדרושי רבותינו — אוה"ת ויצא קעת, א ואילך. ביאורו"ז להצ"צ ויצא ע' קג ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' פג ואילך. ועוד.

31) מר"נ ח"א פכ"ה.

32) ראה ס' האמונות והדיעות להרס"ג מאמר ג' פ"י. וראה גם שם מאמר ב' פ"ח.

33) ראה פירוש הרד"ק עה"פ מלכים"א ח, כז. וראה כלי יקר שם.

34) בשער הגמול. וראה גם פירוש הרמב"ן עה"ת ס"פ פקודי.

מלובש בהמוח והמוח משיג את השכל. וההכרעה בתורת החסידות³⁵ היא כדעת הרמב"ן.

וילהעיר, שבכלל, המעלה שבהתלבשות היא בנוגע להתחנות, אבל בנוגע להתלבשות עצמה, ההמשכה שבדרך מעביר היא נעלית יותר מההמשכה שבדרך התלבשות. דכשההמשכה מתלבשת בהתחנות היא מתצמצמת ומשתנית כפי הכלי של התחנות, משא"כ כשהיא בדרך מעביר אינה מתצמצמת כ"כ. וכמובן גם ממשלים הנ"ל, שהמעלה דהתלבשות השכל בהמוח היא בנוגע להמוח, שהמוח משיג את השכל, אבל בנוגע להשכל, ע"י שהשכל מתלבש במוח הגשמי, נעשה בו צמצום והגשמה, ובכתיבת שכל ע"י אצבעות היד אין השכל משתנה ע"י האצבעות. [וכמבואר בהדרושים שמדברים בענין מעביר והתלבשות³⁶, דכשההמשכה היא בדרך התלבשות היא מתייחסת להלבוש, משא"כ כשההמשכה היא רק בדרך מעביר. וכמבואר שם³⁷ החילוק בין ארץ ישראל וחוף לארץ³⁸, שבחוף לארץ, המשכת השפע ממלכות דאצילות כמו שהיא מלובשת במלכות דבריא ודיצירה היא ע"י שהיא מתלבשת במלכות דעשי, ולכן שייך השפע למלכות דעשי³⁹, ובא"י המשכת השפע (ממלכות דאצילות המלובשת במלכות דבריא ודיצירה) ע"י מלכות דעשי היא רק בדרך מעביר, ולכן שייך השפע למלכות דיצירה³⁹]. אבל זה שהשראת השכינה בביהמ"ק היתה בדרך התלבשות — הכוונה בזה היא (רק) להמעלה שבהתלבשות, דהגילוי שהאיר בביהמ"ק (גם לאחר התלבשותו בביהמ"ק שהי' במקום גשמי) הי' למעלה מגדר מקום⁴⁰, וענין ההתלבשות הוא שהגילוי שלו בביהמ"ק הגשמי הי' בפנימיות. ולהוסיף, דזה שהשראת השכינה בביהמ"ק היתה בדרך התלבשות, מורה גם על גודל מעלת הגילוי שהאיר בו. דזה שהגילוי נמשך (גם) במקום גשמי ובאופן דהתלבשות הוא⁴¹ לפי שהגילוי שהאיר בביהמ"ק הי' גילוי בלתי מוגבל].

ולאחרי שמבאר באריכות ענין השראת השכינה בביהמ"ק, ממשיך בהמאמר⁴², דפירוש מדת אמת הוא כענין תיקון ואמת הפנוי משערות⁴³ — בלי גבול,

35 מקומות שבהערה 30.

36 ראה לקו"ת מסעי פט, ב"ג. אוה"ת שמיני כרך ב ע' תסח ואילך. סה"מ תרצ"ו ע' 113. וש"נ.

37 לקו"ת שם. סה"מ תרצ"ו שם. וש"נ.

38 ועד"ו הוא החילוק בין שבת ויו"ט לימי החול — ראה תניא בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנח,

א). אוה"ת שם (ע' תע ואילך). ובכ"מ.

39 וזהו שבחור"ל גזרו טומאה על גושה ועל אורה (גיטין ח, ב) משא"כ בא"י — כי "בעשי" הוא תכלית

הסתור האלקות, ו"ביצירה האור והחיות בלי הסתר כ"כ" (לקו"ת שם).

40 וגם למעלה מגדר עולמות הרוחניים, כמ"ש (מלכים"א ח, כז) השמים ושמי השמים לא יכלולך אף

כי הבית הזה. וראה סה"מ תרמ"ג ע' פז ואילך.

41 ראה גם סה"מ תר"ל שם (ס"ע סה), דזה שהגילוי שבביהמ"ק האיר בבחי' מקום הוא ע"ד מ"ש (תהלים

קיג, ה"ו) המגביהי לשבת (ולכן) המשפילי גו' (גם) בארץ. וראה לקו"ת שה"ש מ, סע"ד ואילך (הובא בסה"מ

תר"ל שם) "זה שהוא ית' משפיל את עצמו להשגיח בשמים וארץ גשמיים זהו גדולתו יותר ממה שברא

עולמות עליונים", כי זה "שהוא ית' משפילי לראות כו' הוא מפני שהוא ית' מגביהו".

42 (ע"ע טו ואילך).

43 ראה בארוכה לקו"ת מסעי צג, א ואילך — הובא בסה"מ תר"ל שם.

וזהו שדוקא שם הוי' הוא מדת אמיתית, כי שם שדי שבבריאת העולם על שם שאמרתי לעולמי די הוא שמאיר בגבול, וגם שם שדי שנתגלה להאבות על שם שדי באלקותי לכל ברי' הוא שמאיר בגבול, כי הנסים שנמשכים משם זה הם מלובשים בטבע, ולכן דוקא שם הוי' הוא מדת אמיתית, להיותו בלי גבול. וממשיך בהמאמר, שגם כל השמות הם אמת, אלא שהוי' הוא אמת לאמיתו.

ט) וביאור השייכות דשתי הדיעות באופן השראת השכינה בביהמ"ק להביאור שדוקא שם הוי' הוא מדת אמיתית, יש לומר, דנקודת החילוק דשתי הדיעות היא — ענין ההתלבשות. דהתלבשות (בכלל) היא ירידה, שהמתלבש מתצמצם ומשתנה לפי אופן הלבוש (כנ"ל סעיף ח). ולכן, דעת הרמב"ם היא שהשראת השכינה בביהמ"ק היתה דרך מעביר, כי אין שייך לומר באלקות שנתצמצם ונשתנה להיות בגדר מקום גשמי. ודעת הרמב"ן (וכ"ה הכרעת תורת החסידות) דזה שהשראת השכינה בביהמ"ק היתה בדרך התלבשות אינה ירידה אלא אדרבה, ע"י שהאור נמשך ומתלבש במקום גשמי, ע"ז נתגלה שהאור הוא בלתי מוגבל (כנ"ל סעיף ח). ויש לומר, דזה שמביא בהמאמר גם דעת הרמב"ם [ומוסיף שכן הוא דעת הרס"ג, הרד"ק, ועוד], הוא, כי בהתלבשות שבביהמ"ק היו שני הענינים. דבחיצוניות, ההתלבשות (גם ההתלבשות דביהמ"ק) היא ירידה וצמצום⁴⁴ — היסוד דשיטת הרמב"ם. ובפנימיות, ההתלבשות בביהמ"ק הוא גילוי אמיתית הבל"ג שביכלתו להתלבש גם במקום גשמי — היסוד דשיטת הרמב"ן. ולהעיר, דענין זה (שהתלבשות הוא גילוי אמיתית הבל"ג) נתבאר בתורת החסידות דוקא, לפי שפנימיות התורה מגלית הפנימיות שבכל ענין.

ועפ"ז יש לומר, דמהטעמים שמביא בהמאמר ב' הדיעות באופן השראת השכינה בביהמ"ק הוא לרמז שעד"ז הוא גם בנוגע להתלבשות הנסים בטבע, שיש בזה שני הענינים. הענין בחיצוניות הוא, דשרש הנסים המלובשים בטבע הוא מאור השייך לעולמות, שמצד גילוי זה, אי אפשר להיות שינוי וביטול הטבע. והענין בפנימיות הוא, דע"י התלבשות הנסים בטבע מתגלה אמיתית הבל"ג, דזה שאוא"ס הבל"ג (שלמעלה מהתלבשות) מושל ושולט על הטבע הוא באופן שגם הטבע עצמו נעשה כפי רצונו⁴⁵. אלא שענין זה מתגלה דוקא ע"י הנסים שלמעלה מהטבע. דלאחרי שרואים נסים שלמעלה מהטבע מוכן דהתלבשות הנסים בטבע הוא (לא מפני שאין בכחם לשדד הטבע, אלא) בכדי לגלות שהשליטה דאוא"ס על הטבע היא גם על הטבע עצמו. ועפ"ז יש לומר דזה שהאבות המשיכו הגילוי דשם שדי על שם שדי באלקותי לכל ברי', גילוי חדש שלא הי' קודם גם בהעלם (כנ"ל סעיף ב וסעיף ה), הי' הקדמה להגילוי דשם הוי' שנתגלה במתן תורה⁴⁶. ויתירה מזו, שהמשכה זו עצמה (המשכת הגילוי דא"ל שדי שהמשיכו האבות) היא המשכת הגילוי דשם הוי', כי

44) להעיר מבר"ר פ"ד, ד (הובא בסה"מ תר"ל שם ס"ע סב) "הביא לו מראות קטנות כו' ראה בכואה שלך בהן ראה אותה קטנה". דהגם שאין זה שינוי בהאדם עצמו, מ"מ, במראית קטנה, נראית הכואה שלו קטנה.

45) ראה ד"ה כימי צאתך ה'ש"י"ב סעיף ג (לקמן ח"ג ע' קעד). וש"נ.

46) וכידוע שהמשכה שע"י עברות האבות היתה הקדמה למתן תורה.

בפנימיות גם הנסים המלובשים בטבע שרש המשכתם הוא מאוא"ס שלמעלה משייכות לעולמות, הוי'. אלא שהמשכת שם הוי' אז היתה מלובשת בהשם אל שדי, ובמתן תורה, כשנמשך הגילוי דשם הוי', נתגלה אז שזהו גם הפנימיות של הגילוי דאל שדי שנמשך ע"י האבות⁴⁷ (וע"ד שנתבאר לעיל דלאחרי שרואים נסים שלמעלה מהטבע מתגלה שזהו גם הפנימיות דהנסים המלובשים בטבע). וזהו וארא אל האבות באל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם לא ניכרתי להם במדת אמיתית שלי, שגם להאבות נמשך הגילוי דשם הוי', אלא שאז הוי' זה בהעלם, לא נודעתי לא ניכרתי.

יוד) **ובעומק** יותר יש לומר, שעד"ז הוא גם בנוגע לשם שדי שבכריאת העולם על שם שאמרתי לעולמי די. דכיון שהכוונה והתכלית של המדידה וההגבלה דהעולם (שאמרתי לעולמי די) הוא שע"י העבודה דתומ"צ יומשך בהגבול גילוי הבלי גבול (דשם שדי על שם שדי באלקותי לכל כרי', ועי"ז הבלי גבול דשם הוי'), לכן, הענין דשאמרתי לעולמי די בפנימיות הוא שיהי' בהגבול גילוי הבל"ג. ויש לומר, דזהו שכל השמות הם אמת, כי ענינם של כל השמות⁴⁸ (גם דשם שדי שאמרתי לעולמי די, וגם דשם אלקים בגימטריא הטבע⁴⁹) הוא שיהי' הגילוי דאמת הוי'⁵⁰. אלא שהשייכות דשם שדי שבכרה"ע להגילוי דהוי' היא, שהכוונה בזה שאמרתי לעולמי די היא בכדי שיהי' בו גילוי הבל"ג, אבל בפועל, הענין דאמרתי לעולמי די הוא להגביל, להעלים הבל"ג. והשייכות דשם שדי שנתגלה להאבות להגילוי דשם הוי' הוא שאז הותחל בפועל גילוי הבל"ג דהוי', ורק שאז (עדיין) לא ניכרתי במדת אמיתית שלי.

יא) **והנה** גילוי הפנימיות דהנסים המלובשים בטבע (שההתלבשות היא כי עי"ז מתגלה אמיתית הבל"ג, כנ"ל סעיף ט) יהי' בעיקר לע"ל. דעכשיו, הגבול שנמשך משם שדי על שם שאמרתי לעולמי די והבל"ג שנמשך משם הוי' הם שני ענינים הפכים. ולכן מקום לומר, דזה שישנם נסים המלובשים בטבע הוא לפי שבנסים אלו נשאר עדיין הגבול (שנמשך מזה שאמרתי לעולמי די) שמועלים על הבל"ג דהוי'. אבל לעתיד לבוא, שאז הגבול לא יעלים על הבל"ג, יהי' נרגש בגילוי דהתלבשות הנסים בטבע היא כי עי"ז מתגלה אמיתית הבל"ג. וזהו לא ניכרתי להם במדת אמיתית שלי, שהגילוי דשם הוי' עכשיו הוא מדת אמיתית, מדה מלשון מדידה והגבלה, שהבל"ג דהוי' מוגבל בענין הבל"ג, והגילוי דהוי' שיהי' לע"ל יהי' למעלה

47) ראה עד"ז לקמן ח"ג ע' קח.

48) דהמדידה וההגבלה דהעולם שנמשכה משם שדי, מכיון שהמדידה וההגבלה (כמו שנרגש בהעולם) היא מצד העולם עצמו, אין זה ענין אמיתי. ומכ"ש ההעלם וההסתור דהטבע שנמשך משם אלקים (שנראה שהעולם מתנהג מעצמו). אבל השמות שדי ואלקים, יש לומר, דנוסף לזה שהם כח הגבול וכח ההעלם של הקב"ה, הכוונה בהם (בגילוי) היא שיהי' הגילוי דאמת הוי', ולכן יש בהם (בהעלם) גם האמת דהוי'.

49) פרסד שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. שער היחוד והאמונה רפ"ו. ועוד. — נסמן לקמן ח"ד ס"ע סז

הערה 22.

ממדה (כנ"ל סעיף א), כי אז, גם בהגבול יהי גילוי הבל"ג⁵¹, וכמ"ש⁵² ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר, שגם הבשר הגשמי⁵³ יראה הגילוי דכבוד הוי', בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

51) היינו שגם בהגבול כמו שהוא במציאותו יהי גילוי הבל"ג בכל התוקף. משא"כ עכשיו, כשהנס הוא באופן דשידוד הטבע — הגבול אינו במציאותו; וכשהנס מלובש בטבע — הגילוי דהבל"ג אינו בתוקף.
 52) ישעי' מ, ה.
 53) ראה שער האמונה פנ"ה. ובהמשך תער"ב ח"ב ע' תתקלו: "דכמו שעכשיו תפיסת היש והמציאות הוא דבר טבעי, כמו"כ יהי לעתיד תפיסת האלקות כדבר טבעי".